

ДАНАС НА ПОЗОРЈУ

11.00 часова / Програм „Друга сцена“
Округли сто: Поетика гледања

12.00 часова / Такмичарска селекција
Округли сто: Радио Шабац

16.00, 18.00 и 20.00 часова / Културна станица Свилара (Ђорђа Рајковића 6б)
Програм „Друга сцена“
Маја Пелевић
КАО ДА КРАЈ НИЈЕ НИ САСВИМ БЛИЗУ
/ репризе
Битеф театар Београд

Режија: НИКОЛА ЗАВИШИЋ
Ауторка текста: МАЈА ПЕЛЕВИЋ
Видео и ВР: ФИЛИП МИКИЋ
Композиторка: АЊА ЂОРЂЕВИЋ
Продуценткиња звука: МИНА СТРУГАР
Асистенткиња режије и видео продукције:
ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
Асистент видео продукције:
САЊИН ЂОРОВИЋ

Улоге

МИНА СТРУГАР
АЊА ЂОРЂЕВИЋ
ЈЕЛЕНА ПИЉИЋ
КАТАРИНА ВОЈНОВИЋ
МАЈА ПЕЛЕВИЋ
ТАЊА СТРУГАР
Дигитални стјуард: ЉУБОМИР РАДИВОЈЕВИЋ
Асистенткиња дигиталног стјуарда: МАЈА ЈОВАНОВИЋ

Представа траје 1 сат и 10 минута

18.30 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“
Дани књиге / Промоција позоришних издања
Лист „Позориште“
(издавач Српско народно позориште Нови Сад)
Говори: др Зоран Ђерић
Небојша Брадић, „Пут до позоришта“
(издавач Центар за културу, образовање и информисање „Градац“ Рашка)
Говори: Александар Милосављевић

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“ (публика је на сцени)
Такмичарска селекција
Према истоименом роману Дарка Цвијетића
ШИНДЛЕРОВ ЛИФТ
Камерни театар 55 Сарајево (Босна и Херцеговина)
Режија и драматизација: КОКАН МЛАДЕНОВИЋ
Драматург: ВЕДРАН ФАЈКОВИЋ
Сценографкиња и костимографкиња: АДИСА ВАТРЕШ СЕЛИМОВИЋ
Ауторка музике: ИРЕНА ПОПОВИЋ

Улоге

ТАТЈАНА ШОЈИЋ
 ГОРДАНА БОБАН
 АДМИР ГЛАМОЧАК
 АЛЕКСАНДАР СЕКСАН
 МУХАМЕД ХАЏОВИЋ
 МАЈА ИЗЕТБЕГОВИЋ
 СЕНАД АЛИХОЦИЋ
 САБИТ СЕЈДИНОВИЋ
 ДИНА МУШАНОВИЋ
 ДАВОР ГОЛУБОВИЋ
 ЛАНА ЗЕНИЧАНИН
 ТИЈАНА ЗЕХЕРОВИЋ
 СИН КУРТ
 ИСА СЕКСАН
 ДИНО ХАМИДОВИЋ

Представа траје 2 сата и 10 минута

22.30 часова / Такмичарска селекција
 Округли сто: Шиндлеров лифт

Такмичарска селекција
ШИНДЛЕРОВ ЛИФТ

ИЗВЕШТАЈ СЕЛЕКТОРА

ШИНДЛЕРОВ ЛИФТ, писац Дарко Цвијетић, драматизација и режија Кокан Младеновић; Камерни театар 55 Сарајево (БиХ)

Перспектива дечјег, дечје поимање света у контакту са светом одраслих, чине основу редитељског поступка Кокана Младеновића на којој се у смртоносној игри слаже зиданица сећања на живот у приједорском црвеном солитеру, „вертикалном селу“. Саосећајно и болно. Сваку реченицу романескне структуре Цвијетићевог романа могуће је употребити као активан драматуршки материјал, слику, идеју, текст. Тако је настала трауматична приповест, метафора злог удеса Босне и Херцеговине, целе Југославије, једно зацементирано сећање, преплет стварног и фиктивног. Дистопија која дејствује убиствено. Представа не говори толико о Злу које је минуло, колико мотри на будућност, трагајући ненаметљиво за одговором на питање: како да живимо једни поред других и једни са другима.

Миљивоје Млађеновић

ЕКС ЛИБРИС

Лифтови иду зградом горе-доле и одвозе „групе“, оне који се „појрешино зову“, оне који имају „појрешину“ нацију или религију. Сјанари слушају лифтове, уилашени, иза својих вратица. Држећи шипијунке у рукама. Дубравка бјежи од вратица до вратица, нико јој не ошвара.

ТИЦА (Гоги): Кумо... Като... брата су ми убили... отвори. Не дај ме. Кумо.

(Атку): Чика Реуфе, одводе све из зграде, сакријте Елвиса и Еду. Тату су ми одвели, чика Реуфе...

(Сабиту): Марко, Маркела, убили су Тонија, сакриј ме, Маркела. Друга су ти убили, најбољег. Отвори...

(Иса): Чварак, чујем те, има ли ти неко кући? Јел знаш ти да отвориш, окрени кључ, Чварак, молим те...

(Тањи): Тета Борка, отворите барем ви, молим вас, ја сам вам Тању чувала, учила је да пише. Тања, реци мами да ме пусти. Тања, сјећаш се вука и седам јарића? Вук је у згради, појешће ме. Отвори.

(Маји): Барбара. Тату су одвели и Тонија су убили. Траже ме. Сакриј ме. Барби моја...

(Давору): Тица, пожури, отварај... ето их.. јел ти мене чујеш? Јеси ту? Чујем те. Пичко. Пичко! Пичко једна...

Обрад је одводи уз њену вику.

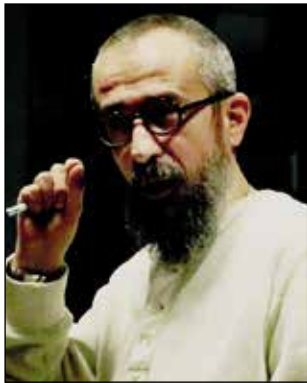
ОБРАД: Хајде, полази.

ЗЕЦ: Пусти ме, знам сама да ходам.

Обрад ојетш чииа јројлас, кида дијелове солићера и из руја трази људе/ићрачке и тази их.

(Шиндлеров лифт)

ПИСАЦ

Дарко Цвијетић

(Љубија Рудник, 1968)

Редитељ је и драматург у Позоришту Приједор. Објавио је десетак књига поезије, две књиге прича и романе *Шиндлеров лифт*, за који је награђен наградама „Кочићево перо“ и „Мирослав Крлежа Фриц“, 2019, те *Што на њоду сјаваш*, финалиста награде „Мирослав Крлежа Фриц“ и награде за „Књигу године“ недељника НИН, 2020.

Књиге су му, Естрагона... Члан је ПЕН центра Босне и Херцеговине, Друштва писача БиХ и Хрватског друштва писача. Ради у Позоришту Приједор тридесет осам година.

РЕДИТЕЉ

Кокан Младеновић

(Ниш, 1970)

Дипломирао на Катедри за позоришну и радио режију Факултета драмских уметности у Београду, у класи Мирослава Беловића и Николе Јевтића (1995). Режира разноврстан репертоар, са богатом палетом аутора, од античких, ренесанских, барокних, модерних, до савременика (избор): Есхил (*Оковани Прометјеј*), Аристофан (*Лизистраја*), Шекспир (*Ботојављенска ноћ*, *Сан лејње ноћи*, *Укроћена торойад*, *Ромео и Јулија*), Сервантес (*Дон Кихот*), Тирсо де Молина (*Севиљски заводник и каменни тоси*), Бомарше (*Фијарова женидба*), Ибзен (*Пер Гинт*), Булгаков (*Мајстор и Маргарита*), Хармс (*Случајеви*), Мајаковски (*Облак у јанјалонама*), Мадач (*Човекова шрагедија*), Ларс фон Трир (*Дојвил*), Горан Стефановски (*Баханалије*)... Режирао је дела готово свих значајних домаћих аутора различитих генерација: Александар Поповић (*Развојни џуџ Боре шнајдера*, *Мрешћење шарана*), Велимир Лукић (*Афера недужне Анабеле*), Слободан Селенић (*Ружење народа у два дела*), Вида Огњеновић (*Како засмејати тојодара*, *Јели било кнежеве вечере*), Душан Ковачевић (*Марашонци шрче њочасни круј*, *Балкански шјијун*, *Сабирни ценјар*), Љубомир Симвић (*Пушјује њозоришће Шойаловић*), Маја Пелевић (*Ја или неко друји*, *Поморанџина кора*), Милена Богавац (*Јами*

дистрикти)... Драматизовао или адаптирао дела Толкина, Горана Петровића, Слободана Селенића, Мирјане Новаковић, Иве Андрића... Режирао мјузикле *Чикао*, *Коса*, *Зона Замфирова*. Често, поред режије, потписује и драматизацију или адаптацију дела. Био је уметнички директор Позоришта „Дадов“, стални редитељ и уметнички директор Народног позоришта у Сомбору, директор Дrame Народног позоришта Београд, управник Атељеа 212. Представе су му побеђивале на свим фестивалима професионалних позоришта у Србији као и на значајним фестивалима у Мађарској, Румунији, Босни и Херцеговини, Хрватској, Црној Гори, Македонији. Добитник је награде „Бојан Ступица“, Стеријиних награда: за режију – Јами дистрикт (2018), *Каролина Нојбер* (2019), за адаптацију – *Афера недужне Анабеле* (1998), *Ружење народа у два дела* (2000), за драматизацију – *Ојсага цркве Свејој Сјаса* (2002), награда „Нови Тврђава театар“ (*Дојвил*, 2015) као и других значајних награда на фестивалима у Србији (Ужице, Јагодина, Вршац, Параћин, Неготин, Зајечар) и у региону.

КРИТИКА

(...) Немогуће је не примјетити колико наслов романа, а и саме представе конотира са насловом култног филма *Шиндлерова листа*, те од самог почетка имамо асоцијације на страдање и спасавање „угрожених“. У овом случају нису страдали Жидови, него Муслимани, којима комшије нису пружиле руку спаса, него су затворила врата пред њима, ради властите сигурности и из страха.

(...) Све почиње наивно и невино попут дјечије игре – слажу се коцкице, возе се аутићи, багери, игра се војника, спушта низ тобоган, све док озбиљношћу приче дјечија игра не добије озбиљне конотације и сабласан призив. Дјечије игралиште постаје бојно поље. Одједном играчке које се користе као сценски елементи постају стварне, те заиста гледамо багере који превозе и ископавају мртве, камион који иде на размјену лешева, чету војника који силују наставницу. Све постаје стварно, емотивно и на крају катарзично. Солитер од лево коцкица се руши, како се њихови животи руше. Исто као што се градио, када су њихови животи започињали и градили се.

Али ништа не би било тако вјеродостојно без јаког редитељског концепта и добре глумачке подјеле. Гледамо ансамбл Камерног театра 55 у појачаном саставу како дишу као једно тијело, што је скоро па постало нормално за овај ансамбл, сродили су се и читају мисли једни другима.

Како је солитер саграђен од фрагмената, тако је и структура представе фрагментарна. Испреплићу се приче које тек на крају можемо сагледати у цјелини и схватити сваку од почетка до краја. Принцип фрагментарности је преузет и из романа. Треба споменути и чињеницу да нису сви ликови у потпуности преузети из романа, те да су поједини спојени, дата им је додатна психологија, како би на сцени били што увјерљивији. Тачније све интервенције су ту у сврху катарзе која је веома јака. Мора се признати да у овом случају представа буди много већу катарзу, јаче емоције и много живље ликове него што се то дешава приликом читања романа (иако је у већини случајева обратно).

За све то треба захвалити редитељу који у свом концепту одлично уклапа све елементе баш попут лево коцкица, те гради савршену структуру. Прича нам емотивну причу користећи се једноставним, а ефектним театарским језиком, уз одличну глумачку игру са пуно живописних ликова, са специфичним начином живота, испраћену прецизном драматургијом звука, као и осталим театарским средствима која често и не примјетимо, него их подразумевамо (свјетло, промјене простора, прецизна кретања у корео сценама...)

Џејна Хоџић (*Маџазин о сценским умјетносћима, драма.ба, 4. 5. 2021*)

(...) као један од најважнијих сегмената редитељског концепта представе, уз засигурно интензиван продуцентски напор, јесте улога сценографије Адисе Ватреш-Селимовић, до те мјере проширена да готово представља засебан ауторски чин, а која опет, попут челичних сајли неког лифта, држи на окупу фрагментирану драматургију, не допуштајући јој застој нити „квар“. Јер, захваљујући оваквој сценографској поставци, са већином реквизите направљене од лево коцкица (пушке, флаше, бијеле траке као обиљежја, прозори, кофери) у представи Кокана Младеновића не постоји ништа изван театарског, чак је и камера, сакривена у једну коцкицу, којом глумци „документују“ дешавања на сцени и „увјећавају“ картонског Тита, дио живог театарског процеса и није унапријед припремљена радња, осим можда аудио снимака гласова људи стварних имена, међу којима је и онај Дарка Цвијетића, а за којима редитељ посеже на крају, како би „најавио“ повратак стварности.

Оно што се у овој сегменту представе, с једне стране, можда може протумачити као облик недоречености, јесте константно измјештање са сцене новоизграђеног шареног солитера, који би ипак требао стајати непомично попут споменика, али с друге стране, и тај солитер је као и све остало „само“ дјечја игра, у којој голема вишеспратна зграда по потреби може постати лифт са отворима на вратима. У којој и смрт може постати живот. Тај солитер је јасно и глумац, са више улога, који „одлази“ са сцене и који иза завјесе чека на свој наредни чин. Наравно, да би свијет изграђен од лево коцкица, а затим и играчки које мијењају стварне багере, стварне лешеве и стварне војнике силоватеље, постао истинит, било је потребно креирати одређени баланс, који редитељ и костимографкиња (такођер Адиса Ватреш-Селимовић) проналазе у костимима, крајње реалистичним и тачним, са грбовима Војске РС-а и касније Армије БиХ.

Иако поновно динамична и емоционална, музика Ирене Драговић у овој представи тешко постоји изван „градитељског“ свијета представе, и ту је „само“ да додатно повеже његове појединачне елементе, да убрза када је потребно, да нагласи, да заустави, да покрене.

Мирза Скендерагић (*op.bhrt.ba, 28. 4. 2021*)

ЗАУСТАВИТЕ ЗЕМЉУ, СИЛАЗИМ!

„ПРОКЛЕТА АВЛИЈА“, ДА ЈЕ ДАНАС НАПИСАНА, ТАКО БИ ИЗГЛЕДАЛА

Абдулах Сигран: Много је у *Schindlerovom liftu* блиставих дионица, расута драматургија „ради“ без грешке... полазна структурна идеја није нигдје „издала“, нигдје заказала... То што у цјелини и у детаљима изазива језу чини је способном да удара и по грубљим сензибилитетима... Веома мудро, ненаметљиво а досљедно, провучена идеја о каузалитетима. (Оно што смо некад звали „коинциденцијама“ данас се именује „синхронизитетом“.) Све је више него одлично [...]

Вања Кулаш: Тај безазлено изгледајућ свешчић заклопит ћемо утучени закључком да се баш ништа од прочитаног није смјело догодити, у исти мах дубоко забринути за аутора; ако је тај текст било толико тјескобно читати, како га се тек живјело, писало? [...] Најмање што можемо јест укорачити, не штедећи се, у болне истине оних који су на просто имали мање среће од нас. За овим храбрим, силно важним романом остају развалине, стећци што вуре из блата и читатељ, без суза, туп од ужаса. Сретног краја, сувишно је наглашавати, нема, а има ли шансе за катарзу, сватко од нас мора процијенити сам.

Селведин Авгић: Када је отворен 1975, Црвени солитер у Приједору је мирисао. Имао је тринаест спратова па су станинари, не би ли се заштитили од несреће, први назвали Галеријом. То није помогло – у „Црвеном се увијек смрт солидно осјећала, и никад није отишла без ичега“. Једини излаз из степеничког лабиринта по којем смрт шенлучи је – лифт марке „Schindler“. Сваки солитер је вертикално село, у себи има толико живота. Црвени солитер у себи има довољно несреће за читаву Босну и Херцеговину [...] / www.derlfi.rs

Приредила А. К.

ИНТЕРВЈУ

Олга Димитријевић

текст и режија
представе „Радио Шабац“

ПРИЧА О КОЛЕКТИВУ И ФЕНОМЕНУ

„Радио Шабац“ је ауторски пројекат у којем Олга Димитријевић потписује концепт, текст и режију. Са Олгом разговарамо о истраживању феномена тог радија, о југословенским моделима тржишног функционисања, о различитим афектима које код људи изазива тема Југославије и о свету коме данас припадамо, а оријентисан је на брутални тржишни капитализам...

Прича о Радио Шапцу је прича о Југославији, кроз њу се прелама чини систем, што је и прича о деведесетима чији одјек живимо и сада. Шта је била твоја намера? Како си задовољна резултатом?

● Намера је била да се кроз причу о Радио Шапцу, која је доста занимљива и кроз коју се прелама мноштво тема везаних за економију, политику, културу – кроз два различита приступа сценском језику исприча један документарни и један емотивни, асоцијативни ниво приче који је врло тешко ухватити. Афективни ниво коју реч Југославија буди у различитим људима тешко је ухватљив. Тиме сам хтела да се бавим. Драго ми је што си поменула деведесете и њихово битно присуство у читавој представи. Док мало не решимо шта ћемо са тим деведесетим годинама, док се не отворе све кључне теме деведесетих које се тичу и рата и ратних злочина, и приватизације и друштвене трансформације, тешко да ћемо смислити било какву врсту конструктивне политике за данашње време, а камоли за будућност. Причом о Радио Шапцу и радним колективима, хтела сам да испричам причу ширег друштвеног контекста југословенског и постјугословенског друштва. Желела сам да причам и о радним колективима у самом позоришту као медију. Сам начин поставке темељи се на колективу, сам визуелни језик представе је базиран на томе шта сада имамо у позоришту попут Шабачког, које је исто заоставштина једног времена и државне подршке култури и општедруштвене подршке култури. А данас буџети за представу попут ове, буџети за представе које се

раде ван Београда су очајни, отприлике цела представа кошта колико просечан редитељски хонорар у Београду. Буџет за ову представу готово у потпуности је отишао у ауторске хонораре. И са те стране много је битније данас у позоришту, ако већ постоји неки буџет на располагању, уложити га у људске ресурсе, у наше хонораре... То су позоришне политике, јер не могу да не размишљам колико су нам неједнаке позиције у послу, социјалне разлике у послу, колико смо класно раслојени. На позицијама моћи видим јасну игноранцију за ту чињеницу.

У представи занимљиво говориш колико је и феномен народне музике значајан и колико је озбиљно промишљан унутар система.

● За представу сам се служила академским радовима озбиљних научника које се баве тим темама и тим периодом. На тај начин хтела сам да отворим питање зашто бисмо на Радио Шабац и на новокомпоновану народну музику гледали са предрасудом. Хајде да видимо шта је иза тога, како је тадашњи систем нашао комплексан начин да заради паре, порез на шунд и кич одлазио је на друге културне производе, одлазио у библиотеке, тај новац је одлазио за културу и уметност.

То су били функционални модели.

● И веома комплексни, то је систем унутар социјалистичког друштва који функционише тржишно и начин на који се новац генерише с озбиљним профитом, огромне паре су се правиле, тај новац долазио је до грађана, до свих нас. Самоуправљање је функционисало и вероватно би тако било и данас да смо хтели да искорачимо из идеолошких оквира који су тренутно доминантни и искључиво воде у правцу капиталистичке експлоатације.

Шта је најзанимљивије што си открила о Радио Шапцу?

● Све је било занимљиво. Маријана Митровић, која се бави научним радом, радила је интервјуе са људима који су радили у Радио Шапцу на различитим позицијама. Има дивних ствари које смо открили, већина се нашла у представи, како су градили предајник, како се новац улагао у стамбени пословни фонд... када кажу: ми смо бројне звезде створили јер су они плаћали да их емитујемо, измишљали смо жеље и тако промовисали гомилу звезда...

Како је текао рад са глумцима док је шекспир настајао кроз процес?

● Врло лепо, текст није био фиксиран, на почетку смо га полако отварао, па нас је прекинула корона... Начин на који су глумци схватили задатак и своју уметност, у овом случају је пренео оно што је била моја жеља – прича о радном колективу Радио Шапца и о колективу позоришта. Могу само капу да им скинем, а посебно им скидам капу за играње вечерас, на овој температури, у овим условима.

Шта ти је донео период ковид изолације као просјор су-срећа са самом собом?

• Прва три месеца затварања су ме учинила срећном. Јесам била слуђена и нисам могла ништа да радим, ишли су ми на живце сви ти силни захтеви: сад ћемо научити све језике, видети све филмове. Не, ништа од тога нисам радила. Мени је период након затварања био језивији, мислим да сам наишла да је тај период неко од теоретичара назвао капиталистички култ смрти. „Морамо да радимо” и да, разумем, али није се успоставила идеја да постоје други начини, да нисмо у ситуацији да бирамо између економије и живота, него да постоје и економија и живот. У периоду кад је све било затворено, знали смо правила, а онда је дошао период капиталистичког култа смрти. И то ми се не допада.

Шта би у овом тренутку наручила на Радио Шајцу након добро изведене представе?

• Добро питање. Песму којом се представа завршава, „Загрли ме”. Можда то.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

**Владимир
Милојевић**

гумац у представи
„Радио Шабац”

КАД ДОЂЕ „ДРУШТВОСТАЈ”, ПРОРАДЕ СЕЋАЊА И ПОМАЛО ПАМЋЕЊА

Гумац Владимир Милојевић играо је у „Радио Шапцу”, представи која је пребирала по томе како се десио слом Југославије, па и чувеног Радио Шапца као симбола радничке непоколебљивости. О непоколебљивостима овога времена, „друштво-стају”, нашој лепој речи за театар, солидарности у театру и другде, говорио је у интервјуу за Билтен.

Јесте ли сћили да окусиће нај срећни југословенски животи зајрнуи народном музиком, о којем говори представе?

• Кад је требало да ми буде најлепше, све се растурило. Тинејџерски дани прошли су у распаду државе. Памтим та времена, у сећању на детињство имам неке пунктове који су заједнички свима: 29. новембар, 1. мај, били су главни празници, али ми смо славили и Ускрс, а не Бо-

жић. Знали смо кад је, али га нисмо славили. Ускрс нам је био омиљени празник, тако да не стоји прича како је било забрањено. Можда га нису славили неки истакнути чланови неких партија, али не зато што је био забрањен.

Како се сећаише Радио Шајца?

• Ја нисам Шапчанин, почео сам тамо да долазим 1998, а да радим 2012. За Радио Шабац сам чуо као о нечем препознатљивом по народној музици, жељама, честиткама и поздравима. Кад сам дошао у Шабац, он је већ постао урбани радио. Потпуно други концепт, а неке нове приватне радио станице мудро су преузеле тај концепт и сву зараду коју је Радио Шабац имао, они су препознали у томе шансу. И данас од тога веома добро живе.

Носталгија може бити и лоша ствар, јер на крилима носталгије живе људи који немају садашњости, па беже у прошлост.

• Тешко је према неким сећањима и осећањима бити рационалан. У представи имам реплику која каже да, ако смо срећни, то значи да имамо лоше памћење и богато сећање. Прошлост у сећању никад није мртва, већ активна. Памћење често искривљује прошлост, идеализује је, али све лепе ствари о којима се у представи афирмативно говори о том времену, нису измишљене. Посебно мислим на солидарност међу људима, бригу о радницима – имали смо то. И сада је нестало, одrekli смо се нечега јер нас је неко убедио да нешто што је наше треба да буде нечије. Како смо то прихватили, уопште не знам. У то време нисам могао да одлучујем, али ми је деловала чудно та прича у којој смо, што би рекао Рамбо Амадеус, хтели демократију, а добили капитализам, а између њих не постоји никакав знак једнакости.

Какав је ваш однос према феномену народне музике. Оља Димиријевић је изабрала песме чији текстови имају врло носталгична значења, али у народњаке садају и стихови „Кад би био рањен, крви бих ти дала, оба своја ока...” То је врло ојасан џлес, на крилима народне музике може се склизнуи у носталгију, али и у рајнохушкачко.

Фото: Б. Луцић

• Зависи од тумачења. Мени је сјајан тај израз, и даље говоримо новокомпонована музика, иако је стара пола века. У представи смо користили докторску дисертацију једне девојке која се бавила тим феноменом, она га је проучавала са социолошког аспекта и ту има прилично афирмативних стари.

Мој однос према тој музици променио се од моје 17, 18. године, кад ми је народна музика била тотална спрдња, неприхватљива. Онда у неким годинама препознаш да у свакој музици има нешто добро, неки квалитет, није све исто, у свакој је и доброг и лошег.

Како њреживесџе корону, бар овај њрви чин?

• Прекинули смо рад на овој представи, иако смо већ били на сцени, а наставили после дуге паузе. Нисмо је играли сигурно 7, 8 месеци, све до прекјуче, јер смо имали пехове, опет што се тиче короне... Имају Хрвати сјајну домаћу реч за локдаун – друштвостај.

Тимеа Филеп

глумица у представама
„Поетика гледања“
и „Витезови Лаке мале“

НИСМО СПРЕМНИ ДА СЕ МЕЊАМО

Тимеа Филеп играла је у две представе на овом Позорју, обе Позоришта „Деже Костолањи“, чији је члан од септембра, а након ангажмана у НП Суботица.

У интервјуу после представе *Поетика гледања*, говорила је о глумачком простору који јој нуде ове две представе и редитељ Андраш Урбан, о глумачкој слободи – ако је уопште има, о томе има ли глумица данас коме да каже ако је неко угњетава на сцени и око ње, и како то да изговори?

Играла си у њредсџави „Виџезови лаке мале“ која је друџачије њоеџике од „Поетике гледања“. На који начин се џебе лично џичу џе две њредсџаве?

• То су два света, пре свега глумачки. У *Виџезовима* смо стално на сцени, играмо, скачемо, плешемо, говоримо свој став, у *Поетика* смо такође стално на сцени, где дисциплиновано, сталожено стварамо једну уметничку слику. За глумца је веома тешко што не говоримо, не користимо ни мимику, ни покрет, само своје тело којим обликујемо један фасцинантан свет. Обе представе су исцрпљујуће, једна физички апсолутно, друга исто физички, али на другачији начин.

Фото: Б. Лучић

Позориџе се бави друџџвом, а бави ли се друџџво њозориџџем – брине ли ова земља о вама уметџницима?

• Колеге са статусом слободног уметника биле су веома угрожене у односу на нас запослене у буџетским установама. Мора да постоји солидарност државе према њима, а и нас према њима, да им се некако помогне. Пошто смо видели да је таква „немогућа ситуација“ ипак могућа, треба већ сада размишљати шта радити ако се опет догоди. Треба и сами да бринемо о нама свима. Ми имамо једну, баш одличну реч за позориште. Позориште, оно просто тражи пажњу. Нико други нема тако добру реч за позориште.

Када бисџе имали џрилику да џоручиџе неку џесму на оном сџаром Радио Шаџцу, коју бисџе наручили?

• Немам неку омиљену песму, нарочито не народну новокомпоновану. Не могу да се сетим, али ево, волим Здравка Чолића.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Фото: Б. Лучић

После сваке представе, и свећа у којем глумца бива – а често буде разорно исцрпљујући, глумца се мора враћати себи, сав, чистав, здрав у глави. Како се то чини? Има ли нека мајрица?

● Немам конкретан ритуал, зависи од тога како се све дешава на сцени. Најбитније ми је да, кад год се враћам себи, у Тимеу, претходно прелистам управо одиграну представу, да то урадим чим одиграм представу, чим скинем костим. Тада ми кроз главу пролази шта нисам добро урадила, шта је било боље прошли пут, шта је могло боље.

Пролази ли ти кроз главу и оно добро што си урадила?

● Увек си свестан шта је било добро, то је нека концентрисана тачка у теби. Вратити се у себе треба лагано и кад после представе причам с колегама, када дефинишемо оно што није било добро, да то оставимо иза себе, јер иначе може да пређе у врсту опасне несигурности и лудила, ако се прекорачи граница. Да бисмо кренули даље, морамо да пустимо.

„Вишезови Лаке мале“ ошворили су разне теме: национализам, малограђански дух, позоришне дилеме, али и ишњање положеја глумица у нашем театру, уишње положеја жена. Чули смо шта се прича у медијима, данас је изашла вест о злостављању младих девојака полазница научне установе Пејница, дакле говоримо о томе да ово друштво и даље нема ишњавање за жене. Да ли си се срећала с неким обликом насиља, вербално, неким мобингом... Како се томе одушевити, коме се обратиш?

● О томе смо много причали радећи Вишезове, о Ме Тоо покрету, о мобингу, злостављању и насиљу. Разговарали смо о сексуалном злостављању у Србији, у Мађарској, где је такође откривен такав случај. У том тренутку човек не зна где је излаз, не зна где га може потражити. Синовање је језив злочин, свако мисли да би се свим средствима борио против некога ко би то покушао. Нисам неко ко трпи вербалне увреде, изузетно сам темпераментна особа која може брзо да полуди и ако бих почела да размишљам о вербалним увредама, можда бих завршила у затвору.

Била сам у ситуацији да одбијем редитеља, то ми се догодило чак два пута, нису одавде, одбила сам његов предлог и онда је уследио пакао. До тада сам била најбоља за ту улогу, феноменална, а онда одједном ништа није ваљало. Почело је психичко злостављање, претешко је било до краја процеса, проба неподношљиве, шта год да сам радила – није било добро, била сам „слаба“, „никаква“ ...

Пресвирашна је та мајрица злостављања, она је колико јерверзна да се човек ситално ишња како се то смишља, какав мозак то смишља?

● Јесте, тачно. У тој борби ви сте сами, један на један, тај мобинг се дешава у тајности, све до тренутка кад одбијете, онда и ансамбл постаје део свега тога, виде да се нешто дешава „одједном сте најгори“, не знају зашто, перу руке, свако иде за својим послом, осим ако им не кажете шта је у питању.

Београдски ФДУ је омогућио жртвама насиља да се анонимно пријављују, можда је то иш ширења мреже охрабривања жена, јер нису све ни храбре, ни шемпераментне, ни снажне да се одуше. Имаш ли можда неку идеју о томе?

● Немам одговор, али у целој причи с колегиницама саблазнили су ме коментари на њихову причу. Мозак ми је експлодирао, само што нисам испарила од беса док сам читала коментаре против жртава – зашто су ћутале, шта су радиле досад... Док живимо у таквом друштву у којем људи питају жртву зашто је ћутала, не можемо да причамо ни о каквим синдикалним групама које би могле институционализовати начин за помоћ. Не можемо говорити о тим стварима све док је дојење бебе на јавном месту нешто ружно.

Јасно је да се човек не може променити од јутра до сутра, али треба бити спреман на то. Мислим да нисмо спремни да се мењамо. Наш темперамент, када кажем наш, мислим на ово поднебље, ја сам и пола Српкиња, пола Мађарица, осећам то веома добро, сви идемо не знам за чим, али није добро, не разговарамо о суштинским стварима, и тешко је говорити све док постоје поменуте дилеме.

Недавно је било многа драме поводом усвајања Закона о родној равноправности који доушња да жена буде шренерица, боркиња, дочим су одмах усћали они који увек усћају, а било би боље да седе. Чак је и владика овдашњи реатовао помињујући мађарску заједницу која је, наводно, ошћећена овим законом, јер у мађарској грамашници не постоји појам мушкој, женској и средњеј рода.

● У мађарском језику постоје речи глумца и глумица (színész/színésznő), уметник и уметница (művész/művésznő).

Буни ли се неко у Мађарској збој шота?

● Не. Чула сам и читала о свему томе. Рекох већ, живимо у таквом друштву у којем је и то проблем. Понекад за себе кажем да сам глумица, некад да сам глумац у универзалном смислу. Али глумица сам, уметница, и ту нема дилеме.

И на крају, цишати из редитељске речи у киталоју Фестивала: „Где постоје глумци који се моју одрећи себе и на дрући начин доћи себи?“ Из овога следи ишњање: Где постоји такав редитељ?”

● После академије, четири године сам радила у Народном позоришта, одскора сам у „Деже Костолањију“, и немам довољно искуства да одговорим јер нисам довољно радила. Могу да одговорим на основу досадашњег искуства.

Мислим да је представа Вишезови Лаке мале пример за одговор. Један редитељ одрекао се себе, изложио се, дошао себи на други начин. А то је ретко. Треба знати да у Вишезовима постоје приче које су се заиста догодиле, сви то знамо, чак 90 одсто текста је истина. Треба поштовати

то што је један редитељ изрежирао представу тако да је све свалио на своја леђа, јер у представи смо причали да је он нешто урадио, а сви знамо да није – ко зна приче из Мађарске, зна шта се тамо дешавало.

Поводом свега... Имам драмску групу, деца 7–14 година. Када се десило све са колегиницом Миленом [Радуловић], дошла сам на час и питала децу да ли у школи разговарају о насиљу, долази ли неко да им говори о томе... Неки су рекли да, неки не, и онда сам хтела да кажем неколико речи о тој теми. Мислила сам да ће све трајати 15 минута, а причали смо два сата. Деца су говорила о злостављању, једни другима су објашњавали како треба рећи, како помоћи, како рећи учитељицама...

Било је речи и о породичном злостављању, о разним облицима, а једно од најчешћих је не чути шта дете говори – то је озбиљан мобинг и веома болно.

Деца су жељна разговора о темама које их занимају, а нема људи који ће разговарати са њима. Заправо има, само их треба ангажовати.

Разговарала Снежана МИЛЕТИЋ

Хени Варга

глумица у представи
„Поетика гледања“

УНУТРАШЊА ИМПРОВИЗАЦИЈА

Представа „Поетика гледања“ позоришта „Деже Костолањи“, како каже редитељ Андраш Урбан, говори најпре сликама кроз које гледалац сажима и интегрише сопствене асоцијације. Глумица Хени Варга износи искуство рада на овој представи и пореди га са путовањем које се не завршава. Истиче и потребу да као људи будемо једнако свесни себе колико и света којем припадамо.

Урбан је говорио о представи „Поетика гледања“ рекао да је било важно да глумица најпре пружи темељ, пошто овде све долази из слика које видимо на сцени. Какав је то процес био за тебе?

● Путовање, и то огромно, које траје без престанка, дај боже да никад не стигнемо до краја. Да, темпо је важан, имамо музику Силарда Мезеија која се провлачи кроз читаву представу. Унутар те музике све се стално мења и одлично је што ова представа даје простор да у тренутку

Фото: Б. Лучић

извођења пратимо темпо и нас извођача и публике. То је нека унутрашња импровизација, можемо чути и себе и публику.

Урбан је говорио и о врсти изражавања, језику слика који разумемо не интелектом већ инстинктивно. Како тај језик доживљавамо изнутра?

● Осећам се као да сам у просторији у којој ствара сликар. Без престанка сликамо простор, сопствено тело и остале... Пошто је темпо важан, имамо тај имобилитет, тачније нисмо спутани, зато ова представа постаје слика. Управо због темпа и ми је изнутра доживљавамо као слику.

Период ковида и самоизолације – шта ти је донео?

● Пуно медитације, рада, окретања самој себи, бити у тишини, бити са самим собом, а уопште нисмо навикли да будемо сами са собом, није било лако то прихватити. Сматрам да, ако идем нечему и инат, онда то нећу прихватити, нећу схватити зашто се дешава. Тражим начине да прихватим ствари јер знам да када се то догоди, онда су могуће и промене. То ми је донео ковид.

Разговарала сам са саговорницима о теми која је произашла из саме селекције, колико је човек власитан над својом судбином?

● Мислим да јесмо власни, треба да будемо тога свесни, ми смо богови сами себи, у смислу да тражимо у себи божанско, оно што је веће од нас. За то ми треба спокојство и свест да нисам главна ја, него човечанство. Свест да сам мрвица. Да нисам важна ја као Хени, појединац, него као припадник човечанства. То је оно што човек мора искористити, ако је могуће.

Разговарала Наташа ГВОЗДЕНОВИЋ

ЈУЧЕ НА ПОЗОРЈУ

Дани књиге (2)

О СТАТУСУ ЖЕНЕ И ЛИКУ ЛАЗЕ КОСТИЋА У ДРАМАМА

Ваљда само књиге и стериданци заједно и стоички (без тренутно видљивих последица) могу да издрже фестивалске сусрете у позоришту са смањеним капацитетом климе, у које су јуче на Дане књиге (2) дошли преко прашњавог градилишта, на 40 степени у хладу.

Вредело је – представљене су две нове књиге у издању Стеријиног позорја: *Женска драма и (мушко) друштво* Наташе Делач Кончаревић и *Интертекстуална плей-санка. Констипуција драмског лика Лазе Костића* Миливоја Млађеновића.

Књига *Женска драма...* третира тему, стоји и у поднаслову, *Свајус жене у друштву и уметности на примеру драма Милене Марковић, Маје Пелевић и Милене Богавац*. Све три ауторке чија дела, кроз женски дискурс, анализира и о њима размишља Наташа Делач Кончаревић – биле су, како је подсетио модератор програма **Александар Милосављевић**, на репертоару СНП-а у време када су на челу ове театарске куће били и он и аутор књиге Млађеновић. Та чињеница мање говори о њима, двојици управника, а више о времену са којим су обојица покушали да кореспондирају.

–Наташа Делач је изабрала константан аспект у сва три проседа ових списатељица. Али, не бих рекао да је то један од многих аспеката, више је то један од битних елемената на основу којих анализира не само како функционишу женски ликови у драмама већ, у исто време, и начин на који функционше патријархално друштво – рекао је Милосављевић.

Да није лако „сварити“ ову књигу и ово градиво, констатовао је **Игор Бурић** и додао да се књига не ослања само на драмско наслеђе, већ покушава да се повеже и са социологијом, филозофијом и другим наукама, као шири научни феномен који није везан само за наше позориште – све три ауторке повезане су са европским и светским кретањима.

–Књига је значајно и драгоцено дело, систематична, аналитична, то је научно прегледан образац којим су отворени многи увиди у ликове и драме, те је препоручујем као штиво које ће додатно проширити видике – рекао је Бурић.

Ауторка књиге у уводним разматрањима наводи, између осталог, да су „женски ликови анализирани посредством анализе драме, док је статус женских ликова тумачен у контексту феминистичко-антрополошких теорија. Циљ истраживања је да укаже на промену стауса женских ликова који се могу тумачити као потенцијални симптом промене стауса жене у друштву.“ Из ширег друштвеног угла, па и оног потенцијалне читалачке публике, можда и најзанимљивији аспект тиче се констатације Наташе Делач Кончаревић да Милене Марковић, Маја Пелевић и Милене Богавац у својим драмама тенденциозно користе уметност, у циљу подизања свести о феминистичким проблемима, „те да у своју уметност интегришу феминистичка питања као тематске осе, одлике, мотиве и кључне проблеме ликова, али и као средства за постизање искључиво драматуршких и естетских циљева“. Узбудљивост овог дискурса добија нову раван у поглављу „Перспектива драмских ауторки“, кроз реализацију низа полуструктурираних интервјуа са заступљеним ауторкама. У њима се види да оне и немају баш увек најјасније испрофилисан став о феминизму као идеологији властитих драма, колико о њиховој универзалној, уметничкој вредности.

*

–Миливоје Млађеновић се позабавио функционисањем лика Лазе Костића у драмској литератури, озбиљно утемељеног знања о томе ко је био Лаза Костић и шта је његов допринос драмској литератури – најавио је Милосављевић разговор о књизи.

Рецензент **др Зоран Максимовић** представио је прво аутора, рекавши да је „прави позоришник – и уметник и театролог и драмски писац и менаџер...“

–Мало „паковање“ [Едиција „Експозиција“ има мали формат], озбиљна књига, десета студија, од девет колико је Млађеновић написао о Лазе Костићу као лику у драмским текстовима. Ова је студија круна десетогодишњег театролошког рада. Ово је завештање нашем романтичару генију. Хвала Млађеновићу што се овако озбиљно бавио Лазом Костићем и учинио много за тренутак када можемо да рехабилитујемо праву слику о њему, која је слична његовом идеалу – Шекспиру.

–У први план овде доспева моја претрага за оним што је из литературе доспело у драме о Лазе Костићу. Реч је о конституцији, односно установљавању драмског лика Лазе Костића – део је одговора **Миливоја Млађеновића** на питање Саше Милосављевића – Како је Лаза Костић све био злоупотребљаван? Шта се дешавало, у којим дијапазонима је осцилирао биографски елемент у односу на лик у драмском делу?

–Како нисам спреман да истражујем биографију, спасао сам се, трагао сам и нашао подручје које је мени блиско,

Фото: М. Блашковић

па сам се обратио драми, нисам хтео да напишем књигу свађалицу. Обухватио сам и дела која нису ни извођена у позоришту, већ само на радио таласима, у форми радио драме, па све до есејистичких драмских дела. Омеђио сам простор усмеривши се на драме о Лази Костићу, како бих установио где се као лик појављивао.

„Позиција лика Лазе Костића у свим драмским облицима је парадигматска: указује на непроменљив, неразумеванем испуњен однос прозаичног света према великим уметницима, песницима...” – констатује Млађеновић у уводном делу своје књиге.

Бранислава ОПРАНОВИЋ

ОКРУГЛИ СТО: ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА

СВАКО ВИДИ ОНО ШТО ИМА У СЕБИ

Округлом столу о представи „Поетика гледања” присуствовали су глумци **Андреа Верешеш**, **Борис Кучов**, **Давид Бубош**, **Хени Варга** и **Тимеа Филеп**.

Разговор о овој аутентичној представи отворио је модератор **Влатко Илић**, напоменом да ће на овој сесији говорити глумци у представи, јер је редитељ одсутан због премијере у Будимпешти. На питање о настанку материјала за ову представу, **Тимеа Филеп** је рекла да је она дошла у скоро па готов процес. **Борис Кучов**: „Ово је потпуно другачији стил, ова представа захтева другачију глумачку спрему. Редитељева идеја је била да настане тај чудесан свет, да се полако гради и све да има неку медитативну линију. Тај рад је, пре свега, ослоњен на импровизацију. Размишљали смо о распореду животиња, величини огледала, да ли нешто недостаје и шта је вишак. Андраш говори да се у овој представи одричемо глумачких вештина. Не мислим да је то потпуно тачно. Ова представа захтева да ипак будемо увек присутни. Иако нам је тело покривено, морамо бити присутни, морамо имати став и присутност на сцени, која тешко може да се освоји.”

Гласање публике за најбољу представу Поетика гледања – 3,49

Хени Варга истиче важност физичког тела. „Андраш је две године имао идеју да се ради нешто слично. У последње време радио је интензивније са људима који се више баве телом. Радила сам с њим пре петнаест година и онда смо покренули тренинге које сам водила па се родила идеја о представи без говора. Тражили смо да освојимо наше тело, тражили смо да чуло вида, које је можда и најважније, буде развијено а очи нахрањене. Треба да буде отворен простор публици да види оно што жели, а не да ограничавамо.”

Водитељка **Исидора Поповић** је истакла да су постојала четири различита назива. На то је одговорио **Давид Бубош** рекавши да је први наслов био **Виг**. **Борис Кучов** је додао да је ово крајња верзија и да би требало да остане тако. С тим се није у потпуности сагласила **Тимеа Филеп**, истакавши да ова представа никад није готова и да је процес увек у току. „Од почетка имамо ритам представе, пулсирање тела, људи без тела пулсирају међу публиком, једни међу другима. Ова је представа таква да слободно може да се изађе из представе. Неко не ухвати тај ритам, некоме не прија тај вид медијације, човек мора да буде у посебном емотивном стању.”

Иако нема драмског текста, **Исидора Поповић** је напоменула да музика може да буде замена за драмски текст. **Борис Кучов** је рекао да је постојало много више музике и да се од самог почетка радило са музиком. „Има и оних делова кад дођемо до тишине, добија велики значај и та тишина. Мислим да музика приказује пут гледаоцима.”

Тимеа Филеп је истакла да веома воли ову представу. „Сматрам да је најизазовније на свету ако без глумачких средстава глумац ипак успева да допре до публике. Публика је изузетно близу, сва чула су укључена. Осети се мирис дима, осети се мирис земље.”

Хени Варга је рекла да када не причамо, много више слушамо наше срце. „Много више можемо да видимо када уђемо ка унутра. Питање је шта долази прво – покрет или нешто друго. Много смо радили на том питању, шта долази прво. Више се тога наслања на музику.”

Влатко Илић се поново дотакао наслова представе и нагласио да спрам наслова подешавамо оно што видимо на сцени. Наслов нуди прилику публици да се припреми. Наслов шаље јасну поруку да треба да се опазе доста тога. Поставио је питање о тежини глумачког задатка. На то је одговорио **Борис Кучов** рекавши да је рад у овој представи лична ствар. „Када се каже поезија, углавном се помисли на оно писано. Ово је покушај да се перформанс претвори у поезију, односно да се поезија прикаже на позоришни начин, без текста. Кроз ову поезију настојимо да публици дамо могућност да види шта жели. Писац ове поезије је Андраш Урбан, када читаш поезију имаш осећање емоције и мислим да је то тако и у овој представи. Себи стварамо причу. Ако немаш причу, онда развијаш осећај. Нама је било врло интересантно да играмо ову представу. Сада смо могли да видимо све што се дешава на сцени. Треба и нама мало времена да ухватимо тај ритам представе. Имали смо неке нове утиске о пројекту. Имао сам осећај да сви горимо, да ће изгорети цео свет, ваљда под утиском ове тоpline. Најбитније је да ли прихваташ или не ову представу. Битно је да ли си одморан када уђеш на ову представу и још много тога.”

Тимеа Филеп: „Сви имамо други осећај од тренутка кад се огледало сломи. Свакоме значи нешто друго и све је прихватљиво. Ми смо речи, а људи у публици су читаоци. То је, наравно, случај у свакој представи, али овде посебно.”

Бојана Каравидић је упитала по ком принципу су бирале животиње. **Давид Бубош** је рекао да се много разговарало о томе. „Погледали смо дословно све што смо имали, размишљали којим редоследом треба да се изнесе. Имали смо неки концепт и послушкивали значења.”

Ђорђе Дамјановић је прокоментарисао да је у неком тренутку било споро, али битно је прихватити да је цела представа заправо медитација. Поставио је питање крајњег циља, јер се од првог тренутка провоцира публика. **Влатко Илић** сматра да је тешко да је у питању провокација. **Тимеа Филеп** је рекла да нема циља, ту се може радити о стварању новог света. „Ово је тренутно сада, када се то огледало на почетку разбије, дешава се убијање човечанства, тим ударцем човечанство нестаје и природа почиње да живи. Ништа друго не остаје, сем природе и костура.“

Борис Кучов је рекао да сада не може да се објасни циљ представе. „Толико је било чисто и лако да се одреди шта све треба да буде на сцени.“

ИСПРАВКА

У извештају са Округлог стола о представи *Креке-шање* Алмира Башовића Народног позоришта Тузла, који је објављен у Билтену бр. 7, непрецизно је интерпретирана изјава Светислава Јованова који је рекао: „Постоји разлика између оног Диониса за којим текст Башовића трага и оног кога у представи Алеша Курта налазимо: то је управо разлика између театра и живота за којом трагамо. А Ниче каже: 'Имамо уметност да не бисмо умрли од истине.'“

Извињавамо се Светиславу Јованову и читаоцима.

Хени Варга сматра да је битно да изађе оно што спава и што није пробуђено. „То је могуће само ако нешто траје, а не знамо докле траје, зашто траје и не знамо шта бити на крају. То је нека врста изазивања. Тиме смо се доста бавили, играли смо се, не само према вама, него и према нама. Био је циљ да отворимо различите приче, да толико отворимо причу да ова слика може да се настави и ваша прича уђе у разради. Важно је да свако сања и види оно што види.“

Исидора Поповић је споменула да је сигурно другачији утисак онога ко је више пута погледао ову представу. **Хени Варга** је додала да она сваки пут игра другу представу. „Сваки пут другу ствар видим. Неко види сталак, неко види црну траву. Данас овако можемо да поставимо ову представу, а не као јуче. И то је предност ове приче.“

Тимеа Филеп је споменула реакцију претходног дана, када је неко уздахнуо па је публика почела да се смешка. „У том тренутку смо сви били на сцени. То када се чује – јако је тешко наставити. Избаци те из колосека. Мораш много тога да урадиш да би могао наставити у истом ритму.“ **Хени Варга** је рекла да сви то чују, а то је грозно. „То је тако, ту смо где смо, то је све један моменат нама на сцени, ако кренем да идем за њим, а не са собом, онда оде.“

Давид Бубош је рекао да је њихов колега пратио све представе и у свакој је видео нешто другачије. „Интересантан је парадокс да се наизглед не дешава много, али заправо постоји наратив који можемо да видимо на представи. Ако то осетимо, онда представа почиње да пулсира и да ради.“

Фото: Б. Лучић

Влатко Илић је рекао да постоји теоријски оквир отвореног дела који је у теорију увео Умберто Еко. Дело је отворено и нема погрешног или нетачног тумачења. **Светислав Јованов:** „Није случајно што Урбанова представа почиње светлосним ефектима јер и она полази у стварању од оног библијског *И би светлоси*. У завршном делу сцена се попуњава тако да имамо на окупу све кључне позоришне приче и митове у једном призору.“ Овим коментаром из публике завршен је овај Округли сто.

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: ПОЕТИКА ГЛЕДАЊА

ЗБУЊЕНА И БЕСНА ПУБЛИКА

Седмог дана на Стеријином позорју, уједино и најтоплијем јунском дану од када се мери температура „у Срба“, имали смо прилику да погледамо још једну представу суботичког позоришта „Деже Костолањи“ с насловом *Поетика Гледања*. Ипак, то није званичан назив пројекта – постоји неколико радних наслова од којих је, како истиче редитељ Андраш Урбан, *Виг* један од њих.

Лако можемо да уочимо шаблон. Фокус ове представе је „гледање, посматрање“. Суботички глумци су неми – њих готово да нема (не видимо им лица све до суманутог финала). Они су ту као физички радници који стрпљиво граде и разграђују свет доносећи један по један предмет на сцену. То све траје крајње успорено, лагано, те је публика прилично брзо постала фрустрирана. Велики број незадовољних суграђана током извођења напустио је дворану (можда због врућине?), чули су се бројни уздаси незадовољства, а није изостао ни жамор. Редитељ пројекта каже – „у овој представи – реч је о животу и смрти, о стварању позоришног света, о форсираном постојању постојања. Сценском приступу, једноставно“. Управо то је утисак који ова представа оставља. Када је коначно дошао крај – сви смо имали осећај како извођење тек треба да почне. Сценографи су коначно све „нашпановали“, сада ће да изађу глумци и почну да изговарају научени текст. Уместо тога, наступила је финална секвенца у којој се исти ти глум-

ци скидају до голе коже и, свако за себе, као да осталих нема, игра своју игру на сцени.

Најсветлији моменат представе свакако је феноменална атмосферична музика Силарда Мезеија. Ваља похвалити и маштовиту игру светлом коју је било најзанимљивије пратити.

После свега – остаје збуњеност и питање: „Шта је драги аутор желео да нам поручи овим позоришним пројектом?“ Без њега ће одговор на ово питање остати велика мистерија. Управо то је разлог за незадовољство и фрустрацију публике (осим неподношљиве врућине).

Урош ЧУПИЋ
IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

ОКРУГЛИ СТО: РАДИО ШАБАЦ

КУЛТУРА СЕЋАЊА ЈЕ ЖИВА

Девети Округли сто о селекцији овогодишњег Позорја био је посвећен представи „Радио Шабац“ (Шабачко позориште), окупио је ауторку **Олгу Димитријевић**, креатора сценског покрета **Игора Коругу**, глумце **Владимира Милојевића**, **Милоша Војновића** и **Душана Симића**.

Водитељка **Исидора Поповић** почела је разговор питањем **Олги Димитријевић** о теми представи. „Све је почело из забавне ситуације када сам причала са пријатељима. Одмах сам се заинтересовала за ову причу. У следећем тренутку долазим код Миње Богавац и да није било ње, не би било ни ове представе. Овим путем јој јавно захваљујем. Следећи корак је био спровести истраживање, домен озбиљно урађених интервјуа са бившим запосленим радницима Радија, али и о културној историји Југославије. Имали смо озбиљан корпус материјала.“

Гласање публике за најбољу представу Радио Шабац – 4,30

Водитељ **Влатко Илић** је нагласио да је део материјала дошао када се ушло у простор, а то се опажа у представи. „Текст је настајао у самој представи и много смо разговарали о томе. Међусобно смо изналазили та решења“ – рекла је **Олга Димитријевић**.

Владимир Милојевић је рекао да подсећањем, сећање на прошлост није мртво. „Овде има разлога за лепе успомене на то време. Сама чињеница да су се људи скупили у то време је довољна да мислимо лепо о том добу. Сећам се Радија када су неке друге радио станице приграбиле жеље и поздраве. Прва асоцијација јесте да је то радио који је познат по томе. У питању је била шаренолика понуда. Тема је веома важна и треба о томе да се говори кроз причу. Треба мало да сагледамо наше поступке и да се помало преиспитујемо.“

У разговор се укључио **Милош Војновић** и рекао да је имао срећу да одрасте у студију. „Волео бих да је неко направио представу о Радио Зрењанину, јер је и то станица која је преко ноћи угашена. Такво позориште је важно јер имамо срећу да имамо више оваквих представа. Ово није комерцијално исплативо, али је емотивно испуњујуће. Буџет који је био скоро непостојећи, такође је превазиђен.“

Исидора Поповић је напоменула да радио сугерише како је такво време прошло, али најјачи утисак је оставила какофонија звука путем мењања станица. **Олга Димитријевић** је рекла да је то озбиљна радиофонија коју је направила Ања Ђорђевић. „То шалтање кроз историју које се дешава у представи, какофонија у представи се одражава у какофонији у земљи. Померањем радио станица негујемо културу сећања. Увек на неком кораку нам прошлост измиче. Апсолутно је легитимно да улећу ствари које не чине једну епоху.“

У покушају да повеже представе у овогодишњој селекцији, **Влатко Илић** је рекао да се препознаје проблем материјала који се користи као инспирација за представу, као и освајање простора гледалишта. **Владимир Милојевић** истиче да публика пева ако се осети добро. „Људи који су радили у Радију су најемотивнији, они обично гледају са посебним емотивним набојом. Имају потребу да сачекају после представе и да захвале. У Шапцу је пролазак кроз публику лакши, јуче смо се мало намучили. То се наметнуло као природно решење. Као мали мислимо да у Радију живе неки мали људи. Зато смо дали људима прилику да уђу у овај простор.“

Олга Димитријевић: „Други део треба да уђе у нешто интимно, на неки мали свет и микроплан, улазимо у емотивну реконструкцију људских живота. Ту могу да буду и запослени из Радија и мали људи који су се пронашли.“

Игор Коруга је нагласио да цела представа значи промену емоција и информација. „Након обиља информација и сећања, било је интересантно да размишљамо о том колективном телу које гледаоци посматрају, и на неки начин евоцирају емоције које кроз сећање навиру у првом делу. У питању су јака обележја, тело је секундарно и прати оно што језик и звук обележавају. Веома је изазовно како представити тело које има своју независност. Изазовно је било, глумци су били врло вољни да се у то упусте јер смо радили у току короне. Јуче сам први пут гледао представу с публиком. Било је интересантно да се осети врста тензија и то је била тензијна

ситуација. Ствари које сам индивидуално доживљавао сада сам видео како делују међу људима. Размишљао сам на нивоу експеримента шта се дешава. Кад сам видео да је емоција откључана, било ми је јасно да смо успели.“

Милош Војновић је рекао како је увек лепо кад глумац има прилику да изнесе своје мишљење и објасни због чега ради оно што ради. **Душан Симић** каже да увек постоји питање разлога да се неки процес започне. „Ова прича нас је увукла у свој свет и тражи се смисао заједно са колегама. Посебно је било потресно кад смо слушали приче запослених са Радија. Невероватно ми је што је једна фирма могла себе да издржава на тај начин толико година, онда се деси приватизација и све је прошло.“

Олга Димитријевић је објаснила да Радио Шабац није пропао приватизацијом, већ деведесетих година. „Радио Шабац је пропао јер није могао да се прилагоди новом времену. Кренуло је да се ради много брже, а Радио није знао да искористи тренутак.“

Исидора Поповић каже да је Радио пропао кад жеље и поздраве више нису били битни. **Душан Симић** је рекао да Радио Шабац данас има два запослена, тонца и спикера. „У ту архиву која не постоји, често сам волео да одем и да видим те све плоче.“

На питање водитељке о пријему код публике различитих генерација, **Олга Димитријевић** је истакла да је то индивидуално. „Мислим, док не рашчланимо шта се догодило у прошлости, нећемо моћи да радимо у будућности. Веома је различито како млађи људи схватају прошлост. Чула сам неколико људи којима је било битно да сазнају више о том периоду, да читају симболе јер осећају да је то важно да знамо.“

Олга Димитријевић је рекла да је посао напола прекинут због епидемије. „Чини ми се да је пандемија оголила огромне проблеме, а сви се правимо да их не видимо. Седимо на Округлом столу и понашамо се као да смо део изолованог света. Комплетан буџет ове представе усмерен је на ауторске хонораре. А укупан буџет нижи је од редитељског хонорара у Београду.“

Милена КУЛИЋ

СТУДЕНТ КРИТИЧАР: РАДИО ШАБАЦ

ЖЕЉЕ, ЧЕСТИТКЕ И ПОЗДРАВИ

„Друштву је потребна прошлост“
цитат из представе

Радио Шабац Олге Димитријевић у извођењу Шабачког позоришта поседује две особине којима је завредео високу оцену публике Стеријиног позорја – једноставност и топлину (која није исто што и сентименталност). Ова представа успешно, ако не сасвим доследно, приповеда о друштвеним кретањима (неминовно, селективно се осврћући на прошлост), односно о преласку из социјализма у

Фото: Б. Лучић

либерални капитализам, користећи се носталгичним погледом на „златне дане“ Радио Шапца.

„Приповедање“ је одговарајућа реч јер управо је то техника којом се глумци служе у колективној улози радија, коју играју успешно, уједначено и с радошћу. Формално, представа је подељена у два дела. У првом, игра се на огољеном просценијуму испред спуштене завесе што нам омогућава да се, у складу са темом представе, фокусирамо на доминантно глумачко средство у овом сегменту представе као и на радију, то јест глас. Овај се занимљив концепт, међутим, преокрене, када у другом делу представе публика заједно са глумцима пређе у простор иза завесе, где нам сценографија саопштава да се налазимо у социјалистичкој Југославији. Тада, као у филмској техници *overlapping-a*, посматрамо како се поново приказује све што смо већ чули, међутим, овај пут користе се сасвим друга средства, односно техника физичког позоришта које се комбинује са архивским аудио-снимцима.

Због неочекиваног и наглог инсистирања на атмосфери у дугој невербалној сцени радијске свакодневице, одмах након разиграног (или боље рећи распричаног) а динамичног првог дела, са променом локације ритам представе нагло опада. С друге стране, први део представе одличног је ритма упркос томе што је скоро искључиво вербалан, а захваљујући драматуршкој расподели информација која причу о Радију (заправо о друштву) чини узбудљивом. У склопу тог сегмента обрађује се и ауторки већ дуго занимљива тема народне музике и њене друштвене функције, која у контексту приче о Радио Шапцу има улогу, како сазнајемо, у омиљеној емисији „Жеље, честитке и поздраве“.

Мотив *жеља* прави својеврсну окосницу приче, јер је дирљиво спроведен кроз текст – од веселе разбриге с почетака Радија, преко платформе за стварање каријера новокомпонованим народњацима, када су се у доба штедне запослени на Радију „разбијали од пара“, затим кад у доба рата није било примерено веселити се и уопште слати *жеље, честитке и поздраве*... На самом крају, будући да Радио Шабац више не постоји, екипа представе *Радио Шабац* шаље публици своје *жеље*. Оваква ауторкина одлука је изненађујућа будући да смо навикли да представе које обрађују тему наше друштвено-политичке стварности исту приказују као безизлазну (за то, у жељи за подизањем друштвене свести, често кривећи публику).

Олга Димитријевић бира да нас остави са поруком наде у бољу будућност и наде у солидарност, која можда има и већу покретачку моћ.

Радио Шабач је шармантна представа, проницљива, интелигентно кројена, „топла“, како рекосмо на почетку, али не и нарочито емотивна. Од ње се то и не очекује, она је сасвим добра у томе што већ јесте, међутим, редитељка, вероватно желећи да поруке наде на крају буду изнете на фонув повишене емотивности, бира да осећајност пробуди музиком коју изводе глумци на сцени, што (иако лепо) делује изненадно и сувишно, јер ниједан од инструмената није раније уведен, па тек половишно успева у својој намери. Ипак, какве би то *жеље, честийишке и ѿоздрави* били без пратеће музике? Овакав „пропуст“ не нарушава у великој мери ионако помало еклектичну режију овог комада, која заправо постаје проблематична само онда кад напусти начело једноставности које је у почетку успоставила.

Мина ПЕТРИЋ

IV година драматургије
Академија уметности Нови Сад

**Сећање
Војислав Алимпић**
(1970–2020)

Између два Позорја напустио нас је Војислав Алимпић, новинар и дугогодишњи сарадник Билтена Стеријиног позорја.

Родио се, живео, смејао се на сав глас, па онда одједном отишао заувек, тако би у његовом стилу гласила сопствена биографија, огрнута, по могућности, неким љубичастим перјем.

Колеге из Билтена памтиће га по ведром духу, увек спремном на неку хедонистичку зезанцију.

Сећају га се с осмехом и сетом.

Сутра додела још једне награде СТРУНЕ ОД СВЕТЛА 2021. МОМЧИЛУ БАЈАГИЋУ

Жири награде „Струне од светла“ која се додељује за посебан допринос афирмацији песничке речи у блуз и рок музици, који је и ове године радио у саставу – Богомир Богица Мијатовић (председник), др Мирослав Мики Радоњић и Саша Радоњић, одлучио је да признање за 2021. додели **Момчилу Бајагићу Бајаги**. Награда ће бити уручена сутра у 18 часова у горњем фоајеу Сцене „Пера Добриновић“. Музику лауреата награде на овогодишњем Позорју слушали смо у представи *Госпођа министарка* Бранислава Нушића, у режији Татјане Мандић Ригонат и извођењу Хрватског народног казалишта Ивана пл. Зајца из Ријеке.

Награда „Струне од светла“ додељује се шести пут из фондације Саше Радоњића, а лауреати, поред плакете, добијају и једну електричну гитару из Радоњићеве колекције. Досадашњи добитници су Звонимир Ђукић Ђуле, Милан Кораћ, Никола Врањковић, Краљ Чачка (Ненад Марић) и Милош Зубац. Почасно признање уручено је Слободану Тишми, а статуета „Светло од струна“ за нове ауторе Марку Алексићу (Неми песник). Ове године ће се појавити и књига, панорама у којој ће бити представљени сви досадашњи лауреати.

Жири награде „Струне од светла“ и ове године се лако, брзо и једногласно усагласио кад је реч о лауреату. Естетика и поетика стиховно-музичког стваралаштва Момчила Бајагића је сугестивна на начин који не оставља ни промил простора за било какве недоумице. За његово умеће су карактеристичне микропоетске слике изразите сугестивности, које су реализоване најчешће минималистички, односно на малом простору али виртуозном текстописачком и кантауторском техником. Метафоре којима Бајагић жонглира већ четири деценије су од најплемнителијих ковина, згуснуте у стихове који између себе не остављају ни најмањи процеп у који би се уденула читалачка или слушалачка резерва. Аутор је, упркос лакоће којом плени слушаоце, веома строг према самом себи, чврст и песнички детерминисан чак и кад посеже за поетским досеткама и хуморним дискурсом. У својим најубедљивијим остварењима његове песме, без икакве дилеме, могу да понесу атрибут антологијских, ван било каквог рокенрол контекста, дакле само као текстуални материјал на захтевним белинама хартије. Жири је имао само један проблем, а то је – којом мерном јединицом да кодификује такав стваралачки замах и у темпоралном и у естетском смислу. Не успевајући да нађе резешење ове енигме, жири завршава образложење констатацијом да је БАЈАГА заправо МЕРНА ЈЕДИНИЦА креативности у савременој музици нашег и не само нашег простора.

НОВА ИЗДАЊА СТЕРИЈИНОГ ПОЗОРЈА

Едиција „Експозиција“
ВЛАТКО ИЛИЋ
**„Савремено позориште:
Естетско искуство
и преступничке праксе“**

Књига критички преиспитује уметност театра, с посебним освртом на савремене позоришне поетике и естетска искуства која из њих проистичу. Најпре, реч је о рефлектовању позиције, улоге, статуса уметности позоришта данас, што се може сагледати у оквирима односно из перпективе актуелног друштвеног живота, те комплексних међуодноса који се успостављају између театарске праксе с једне, и социјалних релација, с друге стране. Посебна пажња аутора концентрисана је на препознавање, анализу и закључке о *преступничким праксама* које, на рушавањем постојећих регулатива успостављених унутар

и око света уметности, потенцијално резултирају настањом вредних уметничких дела, и то посредством преиспитивања саме природе *извођења* уметности, а у складу са актуелним теоријским и културалним оријентацијама релевантним за овај истраживачки рад. (...)

Прецизирајући кључне одлике институционалног позоришта, фестивалских продукција, друштвено-ангажованог стваралаштва и, напоследку, онога што аутор студије назива „драматизацијом социјалних односа“, наводећи, притом, и позоришне/извођачке радове и друштвене покрете као релеватне примере који илуструју поменућу драматизацију, Илић посебну пажњу посвећује оним делима која трансгресирају успостављене поделе (како социјалне, тако и уметничке), а на основу којих и изводи опште закључке о *преступничкој* природи савременог театра. (...)

Др Дивна Вуксановић

Издања Стеријиног позорја можете купити у прес центру СНП-а по промотивној цени од 300 динара.

СУТРА НА ПОЗОРЈУ СУБОТА, 26. ЈУН

18.00 часова / СНП, горњи фоаје Сцене „Пера Добриновић“

Уручење награде „Струне од светла“ Момчилу Бајагићу Бајаги уз кратак анплагт концерт

20.00 часова / СНП, Сцена „Јован Ђорђевић“

Проглашење и уручење Стеријиних награда

Представа у част награђених

ИЗГУБЉЕНИ ПЕЈЗАЖИ

Режија и кореографија: Дуња Јоцић

Битеф театар Београд